ОЛИЙ ТАЪЛИМДА ИННОВАТЦИЯ

Аслонова Муқаддас Каримовна
"Навоий кон-металлургия комбинати" жамғармаси давлат муассаси "Фарҳод" маданият саройи кутубхонасининг даврий нашрлар бўлими кутубхоначиси.

Аннотация: *Мазкур мақолада олий таълим тизимида инновацион ёндашувларни жорий этишнинг аҳамияти, бугунги кунда таълим жараёнидаги замонавий технологиялар ва методларнинг роли таҳлил қилинган. Инновация таълим сифатини ошириш, талабаларнинг таҳлилий ва креатив фикрлаш қобилиятини ривожлантириш, ҳамда бозор иқтисодиёти талабларига жавоб берадиган мутахассислар тайёрлашда муҳим омил сифатида кўриб чиқилган.*

Калит сўзлар: *Олий таълим, инновация, таълим технологиялари, рақамли трансформация, креатив фикрлаш, инновацион муҳит, таълим сифатини ошириш, интеграция, халқаро тажриба.*

Аннотация: *Эта статья содержит важность внедрения инновационных подходов в систему высшего образования, сегодня роль современных технологий и методов в процессе образования. Инновации считаются важным фактором для улучшения качества образования, развития анологического и творческого мышления студентов, а также обучения специалистов, которые отвечают требованиям рыночной экономики.*

Ключевое образование: *высшее образование, инновации, цифровая трансформация, креативность посредством инновационной среды, интуиции, интеграции, интеграции, международного опыта.*

Annotation: *This article contains the importance of introduction of innovative approaches in the higher education system, today the role of modern technologies and techniques in the education process. Innovation is considered an important factor in improving the quality of education, development of students' anologic and creative thinking, as well as training of specialists who meet the requirements of the market economy..*

Key words: *Higher Education, Innovation, Digital Transformation, Creative Through the Innovative Environment, Intovation, Integration, Integration, International Experience.*

КИРИШ

Бугунги глобаллашув ва рақобат муҳитида олий таълим тизими олдида янги вазифалар турибди. Замонавий жамият тезкор ўзгаришларга учраётгани сабабли, анъанавий таълим шакллари ва усуллари етарли самара бермаяпти. Таълим муассасалари олдида юқори малакали, мустақил фикрлайдиган, ижодкор ва рақобатбардош мутахассисларни тайёрлаш вазифаси турибди. Бу вазифани бажаришда инновация — яъни янгича ёндашувлар, замонавий

технологиялар ва таълимдаги илғор тажрибаларни жорий этиш алоҳида ўрин тутади.

Олий таълимда инновацион ёндашувлар таълим сифати ва самарадорлигини оширишга, талабаларнинг билим олиш жараёнини фаоллаштиришга, ҳамда уларни бозор иқтисодиёти талабларига мос равишда шакллантиришга хизмат қилади. Шу боис, ушбу мақолада олий таълимда инновациянинг аҳамияти, унинг турли кўринишлари ва амалиётдаги қўлланиш имкониятлари таҳлил этилади.

Олий таълимда инноватция – бу янги ғоялар, методлар, технологиялар ва ёндашувларни таълим жараёнига жорий этиш орқали уни янада самарали ва рақобатбардош қилиш демакдир. Бугунги кунда жаҳон миқёсида билимга бўлган талаб ошиб бораётгани сабабли, анъанавий усуллар билан юқори малакали кадрлар тайёрлаш етарли эмас. Шу сабабли, олий таълим муассасалари инновацион ёндашувларга эҳтиёж сезмоқда. Инновация таълимнинг барча босқичларида ўз ифодасини топади. Масалан, ўқитиш методларида янгилик қилиш, рақамли технологиялардан фойдаланиш, талабаларни фаол иштирокка жалб қилиш, масофавий ва гибрид таълим форматларини жорий этиш каби тарзда. Бундай ёндашувлар талабаларнинг мустақил фикрлаш қобилиятини ривожлантиради, уларни янги ғоялар устида ишлашга ундайди, ҳамда реал ҳаётга мос келадиган билим ва кўникмаларни беради. Инновациянинг яна бир муҳим жиҳати – ўқитувчи ва талабалар ўртасидаги ҳамкорликни мустаҳкамлаш, билимни фаол ўзлаштиришга шароит яратишдир. Ўқув жараёнида ижодкорликка, амалиётга, реал ҳаёт билан боғлиқ машғулотларга урғу берилмоқда.

Инновацион ёндашувлар олий таълимни фақат назарий билим беришдан чиқариб, ҳаётга яқинлаштиради. Бу эса талабаларни келажакдаги касбий фаолиятга яхшироқ тайёрлайди. Ҳозирги кунда дунёда таълим жараёнига рақамли платформалар, виртуал дарслар, масофавий ўқитиш, лойиҳага асосланган ўқув дастурлари, жамоавий ишлар каби усуллар кенг жорий қилинмоқда. Бу инновациялар орқали талабалар мустақил ўрганиш, фикрлаш ва муаммо ечиш кўникмаларини ривожлантиради.

Инновациялар, шунингдек, ўқитувчи ва талабалар ўртасидаги муносабатни ҳам ўзгартиради. Энди ўқитувчи фақат билим берувчи эмас, балки талабани йўналтирувчи, ҳамкор сифатида иштирок этади. Таълим жараёни фақат назария билан чекланиб қолмасдан, амалий ишларни ўз ичига олади. Бу эса олий таълимнинг ишлаб чиқариш ва жамият билан боғланишига ёрдам беради. Инновацияларни муваффақиятли жорий этиш учун олий ўқув юртлари ички муҳитни янгилаши, яъни очиқлик, ҳамкорлик ва экспериментларга тайёрлик каби қадриятларни шакллантириши керак. Илмий-тадқиқот ишлари, стартап

лойиҳалар, бизнес инкубаторлар, замонавий лабораториялар шулар жумласидандир.

Олий таълимда инновацион ривожланиш мамлакат тараққиёти учун катта аҳамиятга эга. Чунки замонавий билим ва кўникмаларга эга кадрлар иқтисодиётнинг турли соҳаларида юқори самарадорлик билан ишлашлари мумкин. Шунинг учун ҳам таълим соҳаси доимо янгиланишда, такомиллашишда давом этиши керак.

Инновацион таълим муҳити яратиш

Олий таълим муассасаларида инновацияни самарали жорий этиш учун, энг аввало, инновацион муҳит яратилиши лозим. Бундай муҳитда очиқ мулоқот, эркин фикр алмашиш, танқидий ва мустақил фикрлаш, янги ғояларга нисбатан очиқлик каби омиллар устувор бўлиши керак. Талабалар ўз ғояларини амалга ошириш имкониятига эга бўлганда, таълим жараёни жонланади, янгиланади ва самарали натижалар беради.

Университетлар ҳозирда фақат билим бериш вазифасини эмас, балки тадқиқот маркази, инновация маркази, стартаплар инкубатори сифатида ҳам фаолият юритмоқда. Бундай тизимда талабалар нафақат ўқиш, балки тадқиқот олиб бориш, лойиҳалар яратиш ва уларни амалиётга жорий этиш имконига эга бўладилар.

Рақамли технологияларнинг роли

Инновациялар орасида энг муҳимларидан бири — рақамли технологиялардир. Онлайн таълим платформалари, виртуал лабораториялар, сунъий интеллектга асосланган таълим иловалари, электрон китоблар ва бошқа рақамли ресурслар орқали таълим сифатини янада ошириш мумкин. Масофавий таълим, гибрид ўқитиш, аудиовизуал материаллар билан дарс ўтиш каби усуллар бугунги кунда ўқув жараёнининг ажралмас қисмига айланди.

Бу технологиялар талабаларга ўз темпида ўқиш, дарсларни қайта кўриш, мустақил таълим олиш ва таҳлил қилиш имконини беради. Ўқитувчилар учун эса бу натижани кузатиш, талабаларни баҳолаш ва улар билан доимий алоқада бўлишни осонлаштиради.

Инновацион педагогик ёндашувлар

Таълим жараёнида фаол таълим методлари, масалан, кейс-стади, лойиҳага асосланган таълим, ижодий ўйинлар, мозаик усули, гуруҳда ишлаш ва муаммога асосланган ўқитиш каби инновацион методлар кенг қўлланилмоқда. Бу усуллар талабаларни фаол иштирокчига айлантиради, уларни мустақил фикрлаш, қарор қабул қилиш, жамоавий ишлашга ўргатади.

Ушбу методлар орқали талабалар назарий билимни амалий ҳолатларга татбиқ этишни ўрганадилар. Бунда улар реал ҳаётдаги муаммоларни ҳал қилиш кўникмасини эгаллайдилар, бу эса келажакда меҳнат бозорида ўз ўрнини топишда жуда муҳим аҳамият касб этади.

Инновация ва халқаро ҳамкорлик

Олий таълимда инновацияни ривожлантиришда халқаро тажриба ва ҳамкорликлар катта аҳамиятга эга. Ҳозирги кунда кўпгина университетлар халқаро дастурларда иштирок этмоқда, қўшма таълим лойиҳалари, талабалар ва профессор-ўқитувчилар алмашинуви, икки дипломли дастурлар йўлга қўйилмоқда. Бу каби ҳамкорликлар маҳаллий таълим тизимига илғор тажрибаларни олиб киришга хизмат қилади.

Олий таълимда инновация нафақат таълим сифатини яхшилайди, балки талабаларнинг шахсий ва касбий ривожига ҳам хизмат қилади. Инновацион ёндашувлар орқали замонавий ва ижтимоий масъулиятли мутахассисларни тайёрлаш имкони пайдо бўлади. Шу боис, ҳар бир олий таълим муассасаси ўз стратегик мақсадларига инновацияни асосий устувор йўналиш сифатида киритиши мақсадга мувофиқ.

Хулоса қилиб айтганда, олий таълимда инновацион ёндашувларни жорий этиш таълим сифатини ошириш, мутахассислар тайёрлашнинг замонавий талабларга мослашуви ва таълимнинг ҳаёт билан узвий боғланишини таъминлашда муҳим аҳамият касб этади. Инновация нафақат технологик жиҳатдан, балки педагогик, ташкилий ва ижтимоий жиҳатдан ҳам таълим тизимини ислоҳ қилишга хизмат қилади. Таълим жараёнида янгича фикрлашни рағбатлантириш, фаол ўқитиш методларини қўллаш, рақамли платформалардан самарали фойдаланиш ва халқаро ҳамкорликни ривожлантириш – бугунги куннинг долзарб вазифаларидир. Шундай экан, олий таълим муассасаларида инновацияни ривожлантириш барқарор тараққиётнинг кафолати сифатида қаралиши лозим.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР:

1. Қурбонов, А. (2021). Олий таълим тизимида инновацион бошқарувнинг назарий асослари. Тошкент: Фан ва технологиялар нашриёти.

2. Каримова, З. (2020). Инновацион таълим технологиялари ва уларнинг самарадорлиги. Тошкент давлат педагогика университети илмий журнали.

3. UNESCO (2022). Reimagining our futures together: A new social contract for education. Paris: UNESCO Publishing.
https://unesdoc.unesco.org

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармони, ПФ–6108-сон. “Олий таълим тизимини тубдан ислоҳ қилиш чора-тадбирлари тўғрисида”. (2020).

5. Anderson, L.W., & Krathwohl, D.R. (2001). A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom’s Taxonomy of Educational Objectives. New York: Longman.